

Albanië

DOOR HET LAND DER SKIPETAREN

Tot voor kort gesloten en raadselachtig, nu een nieuwe bestemming in Zuidoost-Europa: Shqipëria of Albanië, met een turbulente geschiedenis, historische stadjes en wilde landschappen. Een fascinerende lus van Tirana naar Tirana.

De zuidelijke bergen van Nemerçka leiden naar de wilde natuur van Albanië.

Endemische forellen uit het meer van Ohrid.

Byzantijnse mozaïeken in het amfitheater van Dürresi.

Begin en eind van de trip: de nationale held Skanderbeg in Tirana.

Teresa”, zegt de taxichauffeur. Het is het eerste woord in Albanië, want de politieagent heeft zwijzaam een stempel in mijn reispas gedrukt. Moeder Teresa, het icoon van de katholieke caritas, heeft met haar standbeeld de vlieghaven overgenomen van dictator Enver Hoxha. Tijden veranderen, Albanië is een open land. De trots, of het nationalisme, is gebleven: een roodgloeiende tweekoppige adelaar siert het vierbaansweg naar Tirana. Mijn oog leest

opschriften in een ontoegankelijke taal, waarin woorden uit de westerse technologie binnensijpelen. In het centrum, op het plein van nationale held Skanderbeg, oogt de hoofdstad statig. De gevel van het historisch museum vertelt met een socialistisch-realistisch fresco de geschiedenis van Albanië van bij de oorspronkelijke Illyriërs. Door de eeuwen werden bezetters onthaald op hakbijlen en geweren. Lang was Albanië de laatste blinde vlek op de Europese kaart, afgegrensd door een communistische

dictator en bejubeld door bekrompen maoïsten. De meest totalitaire staat aan de Middellandse Zee opent zich nu als een bloem in een trage lente. De eerste avonturiers hebben het land voor zich, de eerste ondernemers investeren in toerisme en hotels, ferry's steken over vanuit het Griekse Korfoe en touroperators organiseren de eerste wandel- en cultuurreizen. De nieuwe tijd: ik huur een zwarte Mercedes om in een lange lus het onbekende bergland te verkennen, een morzel grond kleiner dan België. ►

Het gevelmozaïek vertelt
Albanië's geschiedenis
van verzet en weerstand.

DURRËSI

Stranden zijn vol, terrassen ook. Durrësi is voor Albanië wat Blankenberge is voor België: een zomers toevluchtsoord voor dagtoeristen en zonnekloppers uit het binnenland. Mooie meisjes zwemmen in zee, ik zoek de weg naar het Romeinse amfitheater. Langs een Venetiaanse wering bereik ik een van de grootste ovale theaters op de Balkan: het is een vreselijk toegetakelde ruïne, omringd door huizen en een moskee. Het is een vergeetput, die op de lijst van bedreigde historische monumenten in Europa op één staat. In de gangen voor roofdier en gladiator bekoort enkel een kapel met Byzantijnse mozaïeken van heiligen en engelen. Terug op de zeepromenade tolleren kermismolens uit een voorbije eeuw. Op terrassen halen de Albanen hun schaduw in. Onder de vuurtoren nuttigen we inktvis en lookarme tzatziki met Tirana-bier. Als Epidamnus en Dyrrachium was de badplaats een haven voor Grieken, Romeinen en Byzantijnen. Ik zoek een uitvalsweg en vertrek naar het zuiden.

Ergens onderweg is honing te koop.

BERATI

Met een gebaar van domme overmoed staat de universiteit in het hart van de moderne stad, een gedrocht tussen Vaticaan en Capitoel, een misplaatste gril van een absolutistisch regime. Ik draai me om en kijk naar moskeeën en witte huizen, die tegen de helling vanuit duizenden vensters naar de rivier kijken. Berati is een pronkstuk met de stempel van Unesco: in een van de oudste steden heersten Illyriërs, Bulgaren, Byzantijnen, Grieken en vijfhonderd jaar lang de Ottomanen. Boven de islamitische wijk Mangalem met haar stegen, sierlijke gevels en het Etnografisch Museum waakt de *kala* of het fort. Een lastige klim leidt naar de citadel waar ach-

ter muren en torens nog een honderdtal inwoners leven. Van 42 kerken resten er acht. Slechts eentje is open met het museum voor Onufri, met onder meer iconen van deze schilder uit de zestiende eeuw, die befaamd is voor het intense rood waarmee hij ook Maria's mantel kleur gaf. Over een boogbrug is de wijk met stegen, poorten en bloembakken een idylle in armoe. In de kerk van de heilige Spyridon loopt een mentaal gehandicapte jongen me tegemoet: "*I guide*". Hij dertelt voor mij uit, benoemt de heiligen op de iconen: Gjergji, Anastas, Spiridhoni, en voegt er telkens met klem aan toe: "*Original*." Naast een heilige in rood gewaad is

een figuur onherstelbaar weggekrast: "*1976, komunizmi dhe ateizmi*", klinkt het verontwaardigd. Nog vaak zal ik horen hoe de eerste atheïstische staat met zijn erfgoed omsprong. Hij opent de deur van de iconostase, wijst naar de koepel met de pantocrator en stuurt zijn vinger richting houten kist: "*Donation, church*." Een bankbriefje van 200 lek glijdt onhoorbaar in de gleuf. 's Avonds op het terras van Mangalemi, een hotel in een traditionele woning, kies ik voor *tarator*, koude soep van yoghurt, komkommer, look en olijfolie, en daarna voor *imam bajelldi*, gegrilde aubergine met gehakt, tomaat en kruiden. Met een kruidige *raki* klink ik op idyllisch Berati.

Soms lege,
vaak
overvolle
stranden.

Vanuit duizend vensters
kijkt Berati naar de wereld.

De ruïne van Butrint is
de mooiste van Albanië.

GJIROKASTËR

Als bergen de vallei smal maken, moet er- gens een fort staan. Gjirokastër is een ves- ting. Die stad mag ik niet missen. Als kwikzilveren druppels sijpelen de huizen vanaf de citadel naar beneden, steil de berg af, langs alle straten, hoeken en pleinen. Te steil! Omhoog raken, te voet of met de auto, is een krachttoer. De straatstenen, in strakke patronen van witte steen en zwart graniet, zijn glibberig. Gjirokastër, nog een bestemming met erfgoedlabel, is naar de woorden van Ismail Kadare misschien wel de steilste stad ter wereld. Tussen de Ottomaanse huizen staat zijn vervallen ge- boortehuis, geteisterd door brand. Restau- ratiewerk is aan de gang, misschien krijgt Albanië's bekendste schrijver een museum. "Alles in de stad was oud en van steen, de straten, de fonteinen, maar ook de daken

van de grote, eeuwenoude huizen, bedekt met platen van grijze steen die op reusach- tige schubben leken. Het was bijna on- voorstelbaar dat zich onder dit harde pant- ser het tere vlees van het leven bevond, en dat het zich vermenigvuldigde", heet het in *Kroniek van de stenen stad*. Ik lees zijn woorden, drink een biertje dat Kaon heet en bestel de lokale specialiteit *qifqi*, of rijstballetjes met ei en kruiden. Op Qafa e Pazamit, het kruispunt in de oude wijk, rommelen souvenirwinkeltjes maar wat aan. Moskee en koranschool liggen om de hoek, artisanale winkeltjes floreren. En Kadare krijgt het laatste woord: "Ja, het was een vreemde stad... Veel dingen waren ongewoon, en soms was het of je in een droomland liep".

KORÇA & VOSKOPOJË

"Zes uur rijden", zegt de man van het tankstation: over de bergen naar pastoraal Albanië in het zuidoosten. Schapenher- ders, geitenhoeders, koewachters. Meer dan honderd bijeneters in de lucht. Hooi- mijten, maïsvelden, gekortwiekte graan- akkers. Mannen met kar en ezel, soms een oud, zwart vrouwtje. In dorpen staan beel- den van partizanen, hij met handgranaat, zij met mitrailleur. Graffoto's langs de weg: te snel gereden. Mijn zwarte beest rijdt langs een ijsgroene rivier, die langs de dreigende bergen van Nemerçka mean- dert. In het gehucht Çarshovë loopt een jongen op de Mercedes toe: "Come, coffee, special food". Als ik bedank: "Korça 100 ki- lometer, 3 hours". De weg is beter dan voorspeld, smal met weinig tegenliggers. Slingers, serpentine, haarspeldbochten,

"Veel dingen waren ongewoon, soms was het of je in een droomland liep"

een wild hoogplateau met bossen, kaal land en een bergketen als grens met Grie- kenland. Her en der bunkers, zoals het pa- ranoïde regime van Hoxha die overal heeft laten neerpoten. In een vallei is Korça een afknapper: lelijke pleinen, appartements- blokken, de 'rambla' naar de orthodoxe kathedraal, een wijk vol kapotte huizen uit voorbije eeuwen. Wie zegt dat tijden altijd veranderen? De stad herinnert aan verge- ten Oostbloklanden waar alles armoe, on- verschilligheid en despotisme was. Korça is een relict uit het steriele communisme, een overbodige halte op het Albanese tra- ject. Ware het niet dat het Museum van Middeleeuwse Kunst lokt met een collec- tie topiconen. En wie van de prehistorie houdt, vindt fraaie tumuli in Kamenica. Zelf rijd ik naar het nabije Voskopojë om de kapotte rijkdom van het christendom te bewonderen: nog zeven van 24 basili- ca's, waaronder St. Nicolaas. In een huis krijg ik de kerksleutel, met binnen en bui- ten beschadigde fresco's. Overrompend, maar verwaarloosd. Dit dorp is uniek in Albanië: waar wacht Unesco op?

TIRANA

In Pogradec aan het diepe Ohridmeer sie- ren endemische forellen de menukaart, over de grens in Macedonië zijn de vissen beschermd. Omdat aan deze oever weinig te ontdekken valt, laat ik een stempel in mijn pas zetten en bezoek in Macedonië lokaal erfgoed: het godshuis van Sveti Naum, kerken in Ohrid en het klooster van Bogodolica met zwarte madonna. Een fraaie, tweedaagse omweg. Opnieuw in Albanië, tussen al die al dan niet gesto- len auto's, maak ik de cirkel rond: in Tira- na zit Skanderbeg nog altijd te paard op het centrale plein. Van de stad die Su- lejman Pasha in de zeventiende eeuw stichtte, blijft weinig over. Pas in 1920 hoofdstad gemaakt, is Tirana met allure uitgebouwd door de fascistische troepen van Mussolini. Onder het stalinistische re- gime verdwenen de laatste Turkse restan- ten en werd de stad opgepoetst met ge- bouwen, die weinig verschillen van hun

Op het centrale plein van Tirana trekt nationale held Skanderbeg ten strijde tegen de Ottomanen.

Een ommetje door Mace- donië leidt naar het klooster van Sveti Naum.

Gjirokastër, de grijze stad van schrijver Kadare.

Overall stuit je op beelden van verzet.

Koranlectuur in de moskee Et'hem Bey van Tirana.

Italiaanse voorgangers. Wel is de moskee Et'hem Bey met haar fresco's een van de oudste en mooiste gebouwen. Ik wandel door buitenwijken met parken, terrassen en fel geschilderde huizen. Tus- sen het marmer van de opera waait een bries: aan de overkant prijkt het Nationaal Historisch Museum met een rijke collec- tie, die de reis nog eens overdoet: Neoli- thische sporen, de eerste munten, juwelen en terracotta van de Illyriërs, een Apollo uit Butrint en een mozaïek uit Dürres, de Ottomaanse overheersing, als hoogtepunt het epitaaf van Gllavenica, een zaal voor Skanderbeg en Rilindja Kombëtare of de nationale renaissance die naar de onafhankelij- kheid leidt, het verzet tegen alle bezet- ters en het litteken van de dictatuur. Bui- ten fonkelt het stoere gevelmozaïek als symbolische afsluiting van mijn reis, met een knipoog naar een roman van Karl May, *Door het land van de Skipetaren*.

Praktisch

Paspoort of reispas zijn voldoende.

Lectuur: Ismail Kadare, *Kroniek van de stenen stad*, Van Gennep, Amsterdam.

Djoser organiseert groepsreizen (ook wandel- en fietsreizen), voor alle leeftijden (inclusief volwassenen met kinderen van 4 tot 16 jaar) op alle continenten. Voor Albanië biedt de touroperator naast een 9-daagse stapreis in de noordelijke bergen rond Thethi ook een 15-daagse culturele rond- rit, die in grote lijnen het traject van deze reportage volgt. Voor info en brochures: Bagattenstraat 176, 9000 Gent, 09 223 00 69, www.djoser.be